

Pismo uredništvu/Letter to the editor

IMENA NAŠIH AVTORJEV IN NEKATERE TEŽAVE Z NJIMI

Štefan Adamič, Ema Dornik

Inštitut za biomedicinsko informatiko, Medicinska fakulteta, Vrazov trg 2, 1104 Ljubljana

Slovenska medicinska znanost povečuje svoj prispevek v svetovno zakladnico znanja. Vse več znanstvenih publikacij naših avtorjev je objavljenih v mednarodnih revijah in s tem vključenih v sodobno svetovno izmenjavo znanstvenih informacij. Ob tem so se začele pojavljati tudi nekatere nevšečnosti in težave, povezane z imeni avtorjev. Še nekaj desetletij nazaj, ko je vsak avtor sam urejal svojo bibliografijo predvsem za lastne potrebe, teh težav ni bilo čutiti. Intenziven razvoj informacijske tehnologije z ene strani in znanosti ter njenih potreb z druge pa je v zadnjih desetletjih prinesel bistvene spremembe na tem področju. Po eni strani so se razvile mednarodne in nacionalne bibliografske baze, po drugi strani pa se je z vso ostrino pojavila potreba po ocenjevanju raziskovalnih rezultatov oziroma znanstvene uspešnosti. Ker so znanstvene publikacije kot nosilke novih spoznanj glavni produkt temeljnih in uporabnih raziskav, so bile v svetu in pri nas le-te sprejete kot osnovni kazalniki raziskovalne uspešnosti in bibliografske zbirke tako postale glavno orodje za ocenjevanje znanstvenih dosežkov. To velja zlasti za zbirke, kot so Science Citation Index in Medline v svetovnem ter Biomedicina Slovenica in Bibliografija raziskovalcev sistema COBISS v nacionalnem merilu.

Ob tem so se izostrili nekateri problemi, povezani z imeni priimki naših avtorjev, njihova teža pa močno narasla. Za kakšne probleme torej gre?

Težave se začno že pri ugotavljanju, katere publikacije, navedene v bibliografski zbirki, pripadajo določenemu avtorju. Čeprav se na prvi pogled zdi, da je ta naloga preprosta, je vendarle že zaradi številnih primerov enakih priimkov in imen oziroma okrajšav imena včasih to kar težko. Že izrazito slovenski priimki in imena pogosto pripadajo več avtorjem. Še več pa je tega, kadar gre za priimke, ki so pogosti tudi pri drugih narodih, in še zlasti, ko je namesto imena navedena le njegova začetnica. Kot najboljša rešitev za identifikacijo avtorja se je pokazala raba šifre iz registra raziskovalcev. Ob vnosu podatkov v Biomedicino Slovenico vnašalec lahko izbere šifro iz možnih kandidatov enakih priimkov in imen, ki mu jih program ponudi, in jo dodeli avtorju.

Vendar se že pri tem lahko pojavijo težave, če se podatek o avtorju v registru ne ujema z istim podatkom v publikaciji. Pri priimkih gre po navadi za mešanje črk č in ć, pri imenih pa za rabo različic istega imena. V registru je npr. raziskovalec oziroma raziskovalka zapisan kot Alojzij, Anton, Apolonija, Ksaverija, v članku pa Lojze, Tone, Polona, Vera. Imena se v teh primerih toliko razlikujejo, da jih računalniški program ne more najti v registru. V COBISSu je problem rešen z normativno kontrolo osebnih imen v bazi CONOR. Tudi v zbirki Biomedicina Slovenica lahko podatke iz registra raziskovalcev uskladimo z imenom in priimkom v publikaciji. Vendar to storimo le, kadar za tak primer vemo, avtorja poznamo in je jasno, da redno uporablja drugačno ime oziroma priimek.

Več zmede je pri dvojnih priimkih, ki jih je v naši medicinski literaturi kar precej. Ne samo, da se večkrat ne ujemajo z regi-

strom raziskovalcev, ampak je pri mnogih avtorjih opaziti tudi nedoslednost pri njihovem zapisu. Enkrat nastopajo samo pod prvim priimkom, drugič pod drugim, kadar pa le uporabljajo oba priimka, se njuno zaporedje menjava. Posledica tega je, da se isti avtor pojavlja pod različnimi priimki, kar povečuje možnost, da bo katera od publikacij izpadla iz njegove bibliografije.

Poleg tega je važno tudi, kako sta oba priimka izpisana. Pri večini avtorjev sta oba priimka med seboj povezana s stičnim vezajem (brez presledka med vezajem in obema priimkoma), pri nekaterih pa sta izpisana kar brez njega. Slovenski pravopis tega podrobneje ne obravnava, v primeru, ki ga navaja, pa uporablja vezaj. Te razlike niso toliko pomembne, dokler gre za objave doma, saj se po navadi ime toliko razlikuje od priimkov, da jih ni težko razločevati. Ko pa gre za objave v tujih revijah in v angleščini oziroma ko se podatek o članku, tudi objavljenem v naših revijah, pojavi v svetovnih bibliografskih zbirkah, se stvari prav lahko zapletejo. Mnoge pomembne revije in praktično vse svetovne bibliografske zbirke namreč ob avtorjevem priimku ne navajajo polnega imena, ampak le njegovo začetnico oziroma začetnice. Imena seveda krajšajo ljudje, ki jim naši priimki in imena niso domača, zato krajšajo po načelih, ki veljajo v angleščini. Kjer sta oba priimka povezana z vezajem, bo tudi za njih jasno, kaj je priimek in kaj ime. Kjer pa vezaja ni, kot priimek jemljejo le zadnji del priimka, ime in prvi del priimka pa kot dvoje krstnih imen. Če za zgled vzamemo Marjano Kranjc-Novak kot izmišljeno avtorico, ki oba priimka izpisuje z vezajem, bo pravilno okrajšano kot Kranjc-Novak M. Podatek iste avtorice, zapisan brez vezaja kot Marjana Kranjc Novak, pa bo okrajšan kot Novak MK. Pri abecednem navajanju avtorjev jo bomo zato našli popolnoma drugače, kot bi pričakovali.

Posledica tega je tudi, da težko ugotovimo citiranost članka, v katerem je raziskovalec z dvojnimi priimki brez vezaja prvi avtor. Podatke o citiranosti, s katerimi je dopolnjena zbirka Biomedicina Slovenica, dobivamo iz zbirke Science Citation Index. Na Inštitutu za biomedicinsko informatiko smo že pred leti vpeljali polavtomatsko analizo citiranosti, po kateri citiranost članka iščemo po priimku in začetnici prvega avtorja, letu objave ter številki volumna in začetne strani. S to metodo imamo zbrane podatke o citiranosti v zadnjih 16 letih za vse članke, zbrane v zbirki Biomedicina Slovenica iz tega obdobja. Iz te zbirke generiramo izpise o citiranosti, ki jih naši raziskovalci rabijo kot dokaz svoje raziskovalne uspešnosti. Kadar je prvi avtor naš in je njegov priimek zaradi nepravilnega okrajševanja neprepoznaven, citiranja po opisani metodi ne moremo odkriti. Če nas avtor na to opozori, lahko sicer ročno dodamo podatke, vendar je to zamudno in predvsem nepotrebno delo. Sicer pa v večini primerov citiranje ostane neodkrito.

Pričakujemo lahko, da se bodo omenjene težave še stopnjevale in njihov pomen naraščal. Objavljanje raziskovalnih izidov v specializiranih svetovnih revijah je za naše raziskovalce

imperativ, ocena raziskovalne uspešnosti pa postaja bistven element pri njihovem uveljavljanju v znanosti in zdravstvu. Že zdaj se uporabljajo pri napredovanju v akademski in klinični karieri, pri odločanju o financiranju raziskovalnih programov in projektov ter pri dodeljevanju mladih raziskovalcev, morda pa še kje. Od zanesljivosti in popolnosti podatkov, relevantnih za oceno, je torej odvisno marsikaj. Potreba po odpravljanju opisanih težav je očitna. Kaj pa bi bilo treba storiti? Največ lahko storijo raziskovalci in raziskovalke same.

Če se njihovi podatki (bodisi da gre za ime, priimek ali zaporedje dvojnega priimka in vezaj med njima), ki jih uporablja v publikacijah, ne ujemajo s tistimi, ki so v registru raziskoval-

cev, avtorji lahko pri Uradu za znanost MŠZŠ, Oddelek za raziskovalne organizacije, Trg OF 13, zaprosijo za spremembo v registru. Če pa jim je podatek važen samo za rabo v zbirki Biomedicina Slovenica, lahko na to opozorijo naš inštitut, da bomo podatek v registru na IBMI uskladili s tistim, ki ga uporabljajo v publikacijah. Te podatke pa naj uporabljajo v svojih publikacijah dosledno v obliki, za katero so se odločili.

Avtoricam in avtorjem, ki svoj dvojni priimek izpisujejo brez vezaja, priporočamo, če le ni posebnih razlogov proti, da uporabljajo stični vezaj med priimkoma, in to tako v registru raziskovalcev kot tudi v publikacijah. S tem se bodo izognili izgubi podatkov o citiranosti, ki sicer grozi.